

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І САДОВО-
ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

КАФЕДРА ЛІСІВНИЦТВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

ННІ лісового і садово-паркового господарства
від 11.06.2026 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УПРАВЛІННЯ ПОПУЛЯЦІЯМИ ДИКИХ ТВАРИН»**

Галузь знань Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»

Спеціальність Н4 «Лісове господарство»

Освітня програма «Лісове господарство»

Навчально-науковий інститут лісового і садово-паркового господарства

Розробники: асис., док. філос. Гуржій Р. В., к. с.-г. н., доц. Білоус В. М. доц., канд. біол. н. Смаголь В. М.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ ПОПУЛЯЦІЯМИ ДИКИХ ТВАРИН»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітній рівень		
Освітній ступінь	<i>магістр</i>	
Спеціальність	<i>Н4 лісове господарство</i>	
Освітня програма	<i>магістр</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6,0	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	1 (2026-2027)	
Семестр	3	
Лекційні заняття	20	
Практичні, семінарські заняття	20	
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	140	
Індивідуальні завдання	-	
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	4	
самостійної роботи студента	4	

1. МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни полягає у оволодінні методами вивчення, сталого управління та збереження мисливських ресурсів, ознайомлення зі світовими тенденціями розвитку та впровадження прогресивного досвіду ведення мисливського господарства.

Завдання навчальної дисципліни: оволодіння студентами теоретичних положень та практичних навичок, законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони мисливських угідь та збереження мисливської фауни, управління популяціями лісових звірів та охороні й раціонального використання мисливської фауни.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК)

здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі лісового та мисливського господарства або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК5. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

- СК1. Здатність критично осмислювати проблеми лісового господарства й дотичні міждисциплінарні проблеми та приймати ефективні рішення щодо їх вирішення;
- СК4. Здатність розробляти та реалізовувати поточні та стратегічні плани розвитку підприємств лісової галузі, беручи до уваги ресурси, ризику, а також економічні, правові та екологічні аспекти.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН 1. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері лісового господарства та є основою для оригінального мислення, забезпечення сталого розвитку та проведення досліджень;
- ПРН 3. Приймати ефективні рішення з питань лісового господарства, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати його розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень;
- ПРН 5. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері лісового господарства та у ширших контекстах, забезпечувати якість, оцінювати ефективність і результативність діяльності;
- ПРН 7. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері лісового господарства з урахуванням доступних ресурсів та ризиків, а також економічних, правових та екологічних аспектів;
- ПРН 8. Розробляти та вдосконалювати технологічні і виробничі процеси, впроваджувати сучасні цифрові технології;
- ПРН 9. Визначати критерії ефективності та обирати оптимальну стратегію ведення лісового господарства залежно від зовнішніх та внутрішніх умов;
- ПРН 11. Застосовувати сучасні експериментальні та математичні методи, цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач лісового та мисливського господарства;
- ПРН 12. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій й продуктів лісового та мисливського господарства та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

2. ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

– денної (заочної) форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усьо го	у тому числі				усьо го	у тому числі			
		л	пр.	інд.	с.р.		л	пр.	інд.	с.р.
Змістовий модуль 1.										
Тема 1. Мисливське господарство України : проблеми та перспективи розвитку	14	2	2	-	20					
Тема 2. Біологічні, екологічні та етологічні особливості основних представників мисливської фауни	26	4	2	-	20					
Тема 3. Мисливські угіддя. Біотехнічні заходи	18	4	4	-	20					
Тема 4. Інвентаризація мисливських ресурсів	16	2	2	-	10					
Разом за змістовим модулем 1	64	14	10	-	70					
Змістовий модуль 2.										
Тема 5. Поняття про популяцію та структурну організацію екосистем	16	2	2	-	20					
Тема 6. Структура популяцій	18	2	2	-	10					
Тема 7. Динаміка популяцій	18	2	4	-	20					
Тема 8. Управління популяціями копитних тварин у мисливському господарстві	26	2	2	-	20					

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усьо го	у тому числі				усьо го	у тому числі			
		л	пр.	інд.	с.р.		л	пр.	інд.	с.р.
Разом за змістовим модулем 2	76	16	10	-	70					
Усього годин	180	20	20	-	140					

3. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1		
1.	Мисливське господарство України : проблеми та перспективи розвитку	2
2.	Біологічні, екологічні та етологічні особливості основних представників мисливської фауни	4
3.	Мисливські угіддя. Біотехнічні заходи	4
4.	Інвентаризація мисливських ресурсів	2
Змістовий модуль 2		
5.	Поняття про популяцію та структурну організацію екосистем	2
6.	Структура популяцій	2
7.	Динаміка популяцій	2
8.	Управління популяціями копитних тварин у мисливському господарстві	2
	Разом	20

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1			
1	Мисливське господарство України : проблеми та перспективи розвитку	2	
2	Біологічні основи управління популяціями мисливських тварин	2	
3	Сучасні методи та технології керування популяціями мисливських тварин	2	
4	Територіальне, кількісне та якісне управління популяціями	2	
5	Обмеження діяльності хижаків та конкурентних щодо мисливських видів тварин	2	
Змістовий модуль 2			
6	Популяція як біологічна система	2	
7	Динаміка популяції	2	
8	Типи зв'язків між організмами	2	
9	Управління популяціями копитних тварин у мисливському господарстві	2	
10	Охорона тваринного світу	2	
	Всього	20	

5. ТЕМИ САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

з/п		ГОДИН	
		денна	заочна
1.	Мисливське господарство України : проблеми та перспективи розвитку	20	
2.	Біологічні, екологічні та етологічні особливості основних представників мисливської фауни	20	
3.	Мисливські угіддя. Біотехнічні заходи	20	
4.	Інвентаризація мисливських ресурсів	10	
5.	Поняття про популяцію та структурну організацію екосистем	20	
6.	Структура популяцій	10	
7.	Динаміка популяцій	20	
8.	Управління популяціями копитних тварин у мисливському господарстві	20	
Усього, год.		140	

6. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- екзамен;
- залік;
- модульні тести;
- усне або письмове опитування
- реферати;
- захист практичних робіт.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (практичні заняття);
- метод проблемного навчання;
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- метод командної роботи, мозкового штурму;
- відео метод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань).

8. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання, балів
Модуль № 1. Мисливське господарство, мисливська фауна та мисливські угіддя (ПРН: 1, 3, 5, 7)		
Лабораторна / практична 1. Мисливське господарство України: проблеми та перспективи розвитку	Ознайомлення та вивчення сучасного стану мисливського господарства України, основних проблем галузі та перспектив	8
Лабораторна / практична 2. Біологічні основи управління популяціями мисливських тварин	Ознайомлення та вивчення біологічних, морфологічний та анатомічних особливостей диких ратичних	8
Лабораторно / практична 3. Сучасні методи та	Ознайомлення та вивчення особливостей та необхідності підгодівлі мисливських тварин	8

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання, балів
технології керування популяціями мисливських тварин		
Лабораторна / практична 4. Територіальне, кількісне та якісне управління популяціями	Ознайомлення та вивчення способів покращення захисних, кормових та гніздових умов мисливських угідь	8
Лабораторна / практична 5. Обмеження діяльності хижаків та конкурентних щодо мисливських видів тварин	Ознайомлення та вивчення діяльності хижаків та їх впливу на популяції мисливських тварин	8
Самостійна робота № 1 Мисливське господарство, мисливська фауна та мисливські угіддя	ознайомлення та вивчення порядку надання мисливських угідь у користування, проведення інвентаризаційних робіт у мисливських угіддях, а також засвоєння основних методів обліку диких тварин.	10
Самостійна робота № 2 Мисливське господарство, мисливська фауна та мисливські угіддя	1. Ознайомитись з існуючими класифікаціями біотехнічних заходів. 2. Ознайомитись з принципами визначення об'ємів біотехнічних заходів та строків їх проведення. Скласти таблицю "Регіональна регламентація основних біотехнічних заходів"	10
Модульна контрольна робота № 1	Тестові завдання	40
Всього за модуль № 1		100
Модуль № 2. Сучасні методи та технології керування популяціями мисливських тварин (ПРН: 8, 9, 11, 12)		
Лабораторна / практична 6. Популяція як біологічна система	Ознайомлення та вивчення діяльності хижаків та їх впливу на популяції мисливських тварин	8
Лабораторно / практична 7. Динаміка популяції	1. Ознайомитись з демографічною структурою та динамікою популяції. 2. Розглянути та прорахувати оптимальний статевий склад популяції. 3. Вивчити існуючі криві зростання чисельності та виживання популяції	8
Лабораторна / практична 8. Типи зв'язків між організмами	1. Вивчити сутність <u>біоценозу</u> та основні типи зв'язків між організмами. 2. Засвоїти різновиди трофічних зав'язків. 3. Вивчити типи флоричних зв'язків.	8
Лабораторна / практична 9. Управління популяціями копитних тварин у мисливському господарстві	1. Ознайомитись та засвоїти стратегію відновлення та управління популяцією. 2. Розрахувати річний приріст популяції лося європейського. 3. Розрахувати річний приріст популяції козулі європейського.	8

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання, балів
	4. Розрахувати річний приріст популяції кабана дикого	
Лабораторна / практична 10. Охорона тваринного світу	1. Вивчити сутність законодавчих актів у сфері ведення мисливського господарства. 2. Засвоїти різні методи рейдів. 3. Заповнити протокол порушень правил полювання.	8
Самостійна робота № 3 Сучасні методи та технології керування популяціями мисливських тварин	Ознайомлення та вивчення порядку надання мисливських угідь у користування, проведення інвентаризаційних робіт у мисливських угіддях, а також засвоєння основних методів обліку диких тварин	10
Самостійна робота № 4 Сучасні методи та технології керування популяціями мисливських тварин	1. Ознайомитись з існуючими типами трофічних зв'язків між копитними. 2. Розглянути принципи охорони мисливських угідь у господарствах.	10
Модульна контрольна робота № 2	Тестові завдання	40
Всього за модуль № 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Всього за курс	(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перекладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перекладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний), за відсутності таких причин перекладання модулю (наприклад на вищу оцінку) відбувається тільки шляхом усного опитування студента.
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час здачі тестів модулів та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) та наявності індивідуального графіку навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із дирекцією інституту)

9. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/enrol/index.php?id=4209>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- навчальні посібники, підручники;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- програма навчальної практики навчальної дисципліни.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Ведення мисливського господарства: підручник / П.Б. Хоєцький та ін. Львів: Вид-во РВВ НЛТУ України, 2021. 144 с.
2. Гайченко В. А., Царик Й. В. Екологія тварин: Навчальний посібник. Херсон : Олді-плюс, Київ : Ліра-К, 2012. 232 с.
3. Камінецький В.К., Бабіч О.Г., Смаголь В.М. Екологічні та господарські засади напіввільного розведення диких копитних (на прикладі спеціалізованих підприємств Державного управління справами Президента України). Монографія. - ЗАТ «Миронівська друкарня», 2011. – 154 с.
4. Делеган І.І., Мазепа В.Г., Хоєцький П.Б. Мисливські трофеї: підручник. Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2018. 192 с.
5. Делеган І. В., Делеган І. І., Делеган І. І. Біологія лісових птахів і звірів. Львів: Поллі, 2005. 600 с.
6. Делеган І. В., Чернявський М. В., Феннич В. С. Перспективи розвитку мисливського господарства в Закарпатті (Практичні рекомендації щодо розвитку мисливського господарства при запровадженні багатофункціонального, наближеного до природи ведення лісового господарства). Івано-Франківськ: Фоліант, 2007. 158 с.
7. Законодавство України [Електронний ресурс] – <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Корж О. П. Етологія тварин: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2011. 236 с.
9. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс] – <http://www.nbu.gov.ua>.
10. Новицький В.П. Мисливські ресурси агроландшафтів України: стан та проблематика управлінням (на прикладі лісостепової зони): монографія. Київ: УкрДГРІ, 2020. 221 с.
11. Потіш Л.А. Птахи Закарпатської області (анотований список). Львів, 2009. 124 с.
12. Про схвалення Стратегії розвитку галузі мисливського господарства України на період до 2035 року та затвердження плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 травня 2025 р. № 489-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2025-%D1%80#Text>
13. Потіш Л. А., Фаринець С. І. Навчально-польова практика з зоології: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2013. 120 с.
14. Український портал мисливця [Електронний ресурс] – <http://www.hunters.com.ua/blog/pomogaya-prirode>.
15. Український сервер мисливця – <http://www.uahunter.com.ua>.
16. Урядовий портал [Електронний ресурс] – <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
17. Фауна України: охоронні категорії. Довідник / О. Годлевська, І. Парникоза, В. Різун, Г. Фесенко, Ю. Куцоконь, І. Загороднюк, М. Шевченко, Д. Іноземцева. Видання друге, перероблене та доповнене. Київ, 2010. 80 с.
18. Царик Й. В., Яворський І. П., Шидловський І. В. Хребетні тварини західних областей України. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 52 с. 5.
19. Шпарик Ю.С., Коляджин І.Ф. Лісомисливське господарство України: підручник. Івано-Франківськ, 2020. 314 с.

20. Хоєцький П.Б. Вплив кліматичних чинників на чисельність мисливських звірів. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.15. С 239-244.
21. Царик Й.В., Яворський І.П., Шидловський І.В. Хребетні тварини західних областей України. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 52 с. 5.
22. Законодавство України [Електронний ресурс] – <http://zakon.rada.gov.ua>.
23. Закону України «Про мисливське господарство та полювання» від 7 лютого 2017 року N 1832-VIII. – Режим доступу - http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T001478.html
24. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс] – <http://www.nbu.gov.ua>.
25. Український сервер мисливця – <http://www.uahunter.com.ua>
26. Урядовий портал [Електронний ресурс] – <http://www.kmu.gov.ua/control/>